

Jak rozumieć pojęcia zawarte w opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej

Analizator wzrokowy – stanowi on neurologiczne podłoże spostrzegania wzrokowego. Praca tego analizatora podczas czytania sprowadza się do spostrzegania tekstu, wyodrębniania z niego wyrazów, a w nich kolejnych liter, tworzących sekwencje znaków w graficznej strukturze wyrazu, odróżniania podobnych liter, zapamiętywania ich, rozpoznawania. Podczas pisania zachodzi proces przypominania sobie kształtu liter, sposobu łączenia ich w strukturę, jaką jest sylaba, a następnie łączenia sylab w wyrazy, wyrazów w zdania i konstruowanie tekstu rozplanowanego na kartce zeszytu. Nieprawidłowe funkcjonowanie analizatora powoduje zaburzenia funkcji wzrokowych, zależne od tego, gdzie znajduje się jego uszkodzenie.

Analizator słuchowy – stanowi on neurologiczne podłoże spostrzegania słuchowego. Służy do odbioru bodźców słuchowych, w tym dźwięków mowy, ich spostrzegania i zapamiętywania. Uczestniczy w porozumiewaniu się za pomocą mowy. Stanowi podstawę procesów czytania i pisania. Odgrywa w uczeniu się tych czynności zasadniczą rolę, ze względu na zaangażowanie się w nich:

- słuchu fonemowego, czyli zdolności różnicowania głosek, dzięki dokonywaniu analizy dźwięków mowy i odróżnianiu ich.
- umiejętności fonologicznych w zakresie operowania częstkami fonologicznymi, takimi jak głoski, sylaby. Te operacje to wyodrębnianie zdań z potoku wypowiedzeń, słów ze zdań oraz sylab (analiza sylabowa) i głosek ze słów (analiza głoskowa). Jest to też proces odwrotny, a mianowicie syntetyzowanie słów z głosek (synteza głoskowa) i z sylab (synteza sylabowa).

Analiza i synteza – ogół czynności dokonywania rozkładu całości na poszczególne elementy składowe oraz scalania tych elementów w całość w celu budowania całości obrazu, słowa; dokonuje się na poziomie mózgu.

Analiza głoskowa – umiejętność rozkładania słów na poszczególne elementy składowe – głoski, które odpowiadają fonemom (najmniejszym częstkom języka).

Analizator kinestetyczno-ruchowy – chodzi tu zarówno o motorykę dużą, tj. zaburzenia koordynacji dużych grup mięśniowych, jak również o zaburzenia motoryki małej, tj. rozwoju manualnego. Tak więc zaburzony rozwój funkcji analizatora kinestetyczno-ruchowego w znacznym stopniu wpływa na obniżenie sprawności manualnej. Każdy z analizatorów musi dobrze funkcjonować samodzielnie, jak również dobrze współpracować z innymi.

Błędy specyficzne – błędy typowe, charakterystyczne dla dysleksji rozwojowej. Są symptomatyczne dla różnych przyczyn ich powstawania, zależnie od tego jaka funkcja rozwija się nieprawidłowo. Błędy typowe dla zaburzeń funkcji wzrokowych (percepcji i pamięci wzrokowej) :

- mylne odtwarzanie położenia liter- b-p, b-d, d-g, p-g, m- w,

- pomijanie drobnych elementów graficznych liter, znaków diakrytycznych, błędy typowo ortograficzne- ó-u, h-ch, ż-rz,
- nie różnicowanie liter wielkich i małych.

Błędy specyficzne dla zaburzeń funkcji słuchowo-językowych:

- opuszczanie liter, końcówek lub części wyrazów,
- dodawanie, podwajanie liter ; przestawianie kolejności liter,
- błędy w pisowni łącznej i rozdzielnej,
- mylenie spółgłosek w szeregach dźwięczne-bezdźwięczne : b-p, d-t, w-f g-k; błędy w zmiękczeniach,
- mylenie wyrazów podobnie brzmiących.
-

Deficyty rozwojowe/zaburzenia rozwoju – opóźnienie rozwoju psychomotorycznego, wolniejsze tempo rozwoju określonych funkcji są konsekwencją minimalnych zmian w centralnym układzie nerwowym (mózgu). Deficyty mogą mieć różny zakres, dlatego wyróżnia się:

- parcjalne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – obejmują większy obszar czynności, np. opóźnienie rozwoju motoryki (dużej – sprawności ruchowej całego ciała, małej – sprawności rąk) lub zaburzenia rozwoju mowy (zarówno czynnej – mówienie, jak i biernej – rozumienie);
- fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – obejmują mniejszy obszar czynności, np. opóźnienie rozwoju tylko w zakresie motoryki małej lub zaburzenia w zakresie mowy czynnej (dziecko wszystko rozumie, ale ma trudności z wypowiedzeniem się).

Dostosowanie wymagań – zastosowanie takich kryteriów egzekwowania wiedzy i umiejętności, które uwzględniają możliwości i ograniczenia, a więc dysfunkcje oraz mocne strony rozwoju i funkcjonowania dziecka. W praktyce sprowadza się to do obniżenia wymagań w pewnych zakresach (np. ortografii), w innych zakresach wymagania powinny być zwiększone.

Dysleksja rozwojowa – specyficzne trudności w czytaniu. Jest to syndrom zaburzeń uczenia się czytania (dysleksja) i opanowania poprawnej pisowni (dysortografia), którym często towarzyszy niski poziom graficzny pisma (dysgrafia). Określenie rozwojowa oznacza, że trudności te występują w wieku rozwojowym, już od początku nauki czytania i pisania. Dysleksja nie wynika wprost z wad wzroku, słuchu ani zaniedbania środowiskowego czy dydaktycznego. Rozpoznaje się ją w przypadku normy intelektualnej.

Dysortografia - specyficzne trudności w opanowaniu poprawnej pisowni. Przejawiają się one popełnianiem różnego typu błędów- typowo ortograficznych oraz specyficznych takich jak: mylenie, opuszczanie lub dodawanie liter i sylab, pisanie liter i cyfr zwierciadlane. Dysortografię rozpoznajemy u uczniów o prawidłowym rozwoju umysłowym, w przypadkach, gdy trudności występują pomimo znajomości zasad pisowni, braku wad zmysłu i zaniedbania pedagogicznego, a spowodowane są zaburzeniami procesów poznawczych i ruchowych oraz ich współdziałania.

Dysgrafia – trudności w opanowaniu poprawnej formy graficznej pisma. Przejawia się zniekształceniami graficznej strony pisma, takimi jak: niedokładność w odtwarzaniu liter, złe proporcje liter w wyrazie, brak połączeń liter, brak należytego odstępu między literami i wyrazami. Te zniekształcenia pisma wynikają z zaburzeń funkcji percepcyjno motorycznych (motoryki rąk, funkcji wzrokowych i koordynacji wzrokowo-ruchowej).

Dyskalkulia – zaburzenie zdolności matematycznych, mające swoje źródło w genetycznych lub wrodzonych nieprawidłowościach tych części mózgu, które są bezpośrednim podłożem dojrzewania zdolności matematycznych zgodnie z wiekiem; jest zaburzeniem występującym bez jednoczesnego zaburzenia ogólnych funkcji umysłowych.

Dyspraksja rozwojowa – obniżona zdolność do zaplanowania i wykonania nowej, celowej aktywności ruchowej w nieznannej sytuacji. Dyspraksja nie jest spowodowana uszkodzeniami w ośrodkowym układzie nerwowym. Przyczyną mogą być dysfunkcje procesów sensorycznych. Przejawia się dużymi trudnościami w wykonaniu prostych i złożonych zadań ruchowych lub czynności, pomimo zrozumienia instrukcji oraz braku zaburzeń neurologicznych.

Diagnoza psychologiczna obejmuje charakterystykę szerokiego zakresu funkcji psychicznych: rozwój intelektualny i poznawczy (myślenie, pamięć, uwaga, spostrzeganie itp.), rozwój emocjonalny (osobowość, temperament itp.), rozwój społeczny.

Diagnoza pedagogiczna – diagnoza uczniów z trudnościami dydaktycznymi w nauce szkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju funkcji percepcyjno – motorycznych odpowiadających za proces nauki pisania i czytania; ocena poziomu umiejętności matematycznych (diagnoza przyczyn niepowodzeń w uczeniu się matematyki).

Funkcje poznawcze/procesy poznawcze – zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia oraz stosunki między nimi (związki, zależności), czyli odzwierciedlamy w naszej psychice to co nas otacza. Należą do nich: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia, orientacja w schemacie ciała (prawa i lewa strona) i przestrzeni, myślenie.

Globalne opóźnienie rozwoju – to zwolnienie tempa rozwoju wszystkich funkcji w takim samym stopniu. Należą do nich:

- upośledzenie umysłowe (pomimo prowadzenia intensywnej stymulacji i rewalidacji dziecko nie osiąga normalnego poziomu funkcjonowania),
- zahamowanie rozwoju intelektualnego (rozwój dziecka do pewnego okresu przebiegał mniej lub bardziej systematycznie, ale w skutek określonego czynnika chorobowego lub braku stymulacji nastąpiło zatrzymanie rozwoju),
- opóźnienia rozwoju (rozwój dziecka nie odpowiada wiekowi życia większości jego rówieśników i środowiska, z którego pochodzi oraz istnieje prawdopodobieństwo, że dziecko osiągnie ten poziom dzięki intensywnej stymulacji).

Integracja percepcyjno-motoryczna – współdziałanie procesów poznawczych i czynności ruchowych, np. przy pisaniu ze słuchu – uwaga, analiza i synteza wzrokowa i słuchowa oraz ruch ręki piszącej. Prawidłowy przebieg czynności czytania i pisania możliwy jest dzięki prawidłowemu rozwojowi funkcji: wzrokowych, słuchowo-językowych i ruchowych oraz ich prawidłowemu współdziałaniu.

Integracja sensoryczna – określenie procesów percepcji zmysłowej, wrażeń płynących do naszego ciała ze świata zewnętrznego. Procesy te podlegają integracji w układzie nerwowym, tak aby uzyskać odpowiednią reakcję. W procesie integracji sensorycznej biorą udział zmysły: dotyku, wzroku, smaku, węchu, słuchu, równowagi (układ przedsionkowy), propriocepcji.

Koordinacja wzrokowo-ruchowa – współdziałanie funkcji wzrokowych i ruchowych – manipulacyjnych, współpraca oka i ręki. Dzięki kojarzeniu informacji wzrokowych, dotykowych i kinestetycznych (odczuwanie pozycji i ruchu bez udziału wzroku) można wykonywać precyzyjne ruchy rąk pod kontrolą wzroku, m.in. rysować i pisać. U podstaw koordynacji leży współpraca analizatora wzrokowego i kinestetyczno-ruchowego.

Lateralizacja jednorodna – dominacja czynności ruchowych jednej ze stron ciała (u większości ludzi prawej ręki, oka i nogi). Za nieprawidłowy model przyjmuje się nieustaloną lateralizację, jeśli występuje ona po 6–7 roku życia.

Lateralizacja lewostronna – dominacja lewej strony ciała: lewej ręki, oka i nogi.

Lateralizacja prawostronna – dominacja prawej strony ciała: prawej ręki, oka i nogi.

Lateralizacja nieustalona – brak dominacji określonej strony ciała, wyraża się jako oburęczność, obuocność. Ta postać jest charakterystyczna dla wczesnego okresu rozwoju ruchowego. Ustalenie się dominacji ręki i oka powinno nastąpić w siódmym roku życia, gdy dziecko podejmuje naukę pisania.

Lateralizacja skrzyżowana – ustalona dominacja narządów ruchu i wzroku, jednakże nie po tej samej stronie ciała (np. dominacja prawego oka i lewej ręki oraz lewej nogi i inne warianty), co wskazuje na brak całkowitej dominacji jednej z półkul mózgowych dla czynności ruchowych po przeciwnej osi ciała.

Motoryka duża – sprawność ruchowa całego ciała (w tym np. zdolność utrzymywania równowagi ciała, koordynacja ruchów kończyn podczas chodzenia, biegania, skakania, jeżdżenia na takich pojazdach jak hulajnoga, rower).

Motoryka mała (motoryka rąk) – sprawność ruchowa rąk w zakresie szybkości ruchów, ich precyzji, czynności niezbędne są podczas samoobsługi, rysowania, pisania.

Myślenie przyczynowo-skutkowe – umiejętność wskazywania następstw określonych sytuacji, wyszukiwania przyczyn pewnych stanów rzeczy, porządkowania zdarzeń (np. w układaniu historyjek obrazkowych).

Nieharmonijny rozwój poszczególnych funkcji – występuje, gdy poszczególne sfery rozwijają się w innym tempie (opóźnienie lub przyspieszenie rozwoju poszczególnych funkcji), np.: opóźnienie rozwoju mowy, opóźnienie rozwoju emocjonalnego.

Obniżona sprawność manualna (grafomotoryczna) – niska sprawność ruchowa rąk; charakterystyczne jest np. późne nabywanie umiejętności związanych z samoobsługą; niska sprawność manualna pociąga za sobą obniżony poziom graficzny pisma, wolne tempo pisania, nieestetyczny wygląd zeszytów; dzieci z obniżoną sprawnością manualną szybko się męczą przy pracach graficznych i pisaniu.

Ogólny poziom inteligencji na poziomie niższym niż przeciętny – jest to w badaniach inteligencji wynik (zarówno wynik w skali słownej jak i bezsłownej) wskazujący na niższy niż przeciętny poziom funkcjonowania intelektualnego i społecznego. W tej grupie można spotkać dzieci, które mają osłabione różne zdolności (choć nie zawsze mają zaburzone te same funkcje poznawcze). Te dzieci przejawiają różnego typu zaburzenia:

- zaburzenia myślenia słowno – pojęciowego, a więc tego, na którym przede wszystkim bazuje nauka szkolna
- małą samodzielność w myśleniu
- wolniejsze tempo pracy i uczenia się
- trudności w koncentracji uwagi przez dłuższy czas.

Ze względu na powyższe cechy konieczne jest dla tych uczniów dostosowanie wymagań edukacyjnych.

Pamięć mechaniczna – zdolność do przyswajania wiedzy w sposób nieuświadomiony, mimowolny a więc bez zaangażowania, motywacji i większego wysiłku. Dobra pamięć mimowolna jest bardzo pożądana w szkole, sprzyja uczeniu się wielu szczegółów, danych ilościowych, szeregu liczb i dat – które zawiera materiał dydaktyczny.

Pamięć logiczna – oparta na myśleniu, kojarzeniu faktów i związana z dowolnym zapamiętywaniem.

Pamięć wzrokowa - zdolność do utrwalania i przypominania sobie informacji wizualnej (zapamiętywania spostrzeżeń wzrokowych) i dzięki temu przyswajania wiedzy.

Pamięć bezpośrednia – świeża; pozwala zapamiętać i natychmiast odtworzyć usłyszany materiał. Zaburzenia powodują, że uczeń ma problemy z zapamiętaniem zdań podczas pisania dyktanda, z zapamiętaniem dwóch poleceń jednocześnie, z liczeniem w pamięci czy rozumieniem wypowiedzi w obcym języku.

Pamięć długotrwała i zakres wiedzy podstawowej – są to aspekty pamięci takie jak jej trwałość, wierność odtwarzania, gotowość do odtworzenia zapamiętanego jakiś czas temu materiału. Jest zależna od uzdolnień, aspiracji, oddziaływań środowiska. Dziecko o dobrej pamięci długotrwałej nie wymaga dużej ilości powtórzeń podczas nauki jakiejś partii materiału.

Pamięć słuchowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji „usłyszanych” (zapamiętywania spostrzeżeń słuchowych werbalnych i niewerbalnych) i dzięki temu przyswajania wiedzy.

Percepcja wzrokowa – podstawową funkcją jest wyodrębnienie i rozpoznanie obiektów i ich lokalizacji w przestrzeni. Odpowiedni poziom rozwoju percepcji wzrokowej umożliwia dziecku naukę czytania, pisanie, wykonywanie zadań arytmetycznych oraz

Podstawowe umiejętności arytmetyczne – przeliczanie, dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie, rozwiązywanie zadań z treścią.

Poszukiwanie sensoryczne – układ nerwowy jest nienasycony, ciągle potrzebuje dostarczania bodźców, przeważnie przedsiorkowych (ruch) i proprioceptywnych (czucie głębokie). Dopiero po dostarczeniu potrzebnych bodźców sensorycznych dziecko będzie w stanie osiągnąć optymalny poziom skupienia uwagi oraz motywacji do pracy, bezpośredni wpływ na to ma zaspokojony, wyciszony układ nerwowy.

Rozwój psychoruchowy – całość procesów psychicznych (intelektualnych, orientacyjno - poznawczych oraz motorycznych).

Rozwój psychoruchowy zaburzony – zakłócenia tempa rozwoju poszczególnych sfer (procesów orientacyjno-poznawczych oraz motorycznych), np. niektóre sfery rozwijają się w przeciętnym tempie, podczas gdy inne rozwijają się z opóźnieniem lub przyspieszeniem.

Ryzyko dysleksji – obecność symptomów dysharmonijnego rozwoju psychoruchowego dziecka (deficyty rozwoju funkcji uczestniczących w czynnościach czytania i pisanie), które zapowiadają wystąpienie dysleksji rozwojowej.

Słuch fonemowy – pozwala wyodrębnić z potoku mowy wyrazy, w wyrazach – sylaby, w sylabach -głoski, uchwycić kolejność głosek w wyrazie, a także odróżnić poszczególne głoski (zwłaszcza głoski dźwięczne od ich bezdźwięcznych odpowiedników).

Specyficzne trudności w uczeniu się – syndrom zaburzeń uczenia się czytania (dysleksja) i opanowania poprawnej pisowni (dysortografia), którym często towarzyszy niski poziom graficzny pisma (dysgrafia); trudności te nie wynikają z obniżonych zdolności intelektualnych, wad rozwojowych, błędów dydaktycznych szkoły ani zaniedbań środowiskowych; mogą się one zmniejszać w wyniku intensywnych ćwiczeń zaburzonych

funkcji; uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się otrzymują opinię w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych.

Tempo uczenia się wzrokowo-ruchowego – szybkość uczenia się pisania symboli graficznych opartego na koordynacji oka i ręki; uzależnione jest od prawidłowej sprawności manualnej i ustalonej lateralizacji; często obniżone u osób z dysleksją.

Terapia pedagogiczna – specjalistyczne zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, prowadzone różnymi metodami i technikami, które mają na celu usprawnianie zaburzonych funkcji i wyrównanie deficytów rozwojowych.

Układ proprioceptywny/propriocepcja- informacje płynące z wnętrza naszego ciała (z mięśni i ścięgien). Dzięki propriocepcji posiadamy świadomość swojego ciała, wiemy w jakiej pozycji i położeniu ono się znajduje, nawet wtedy gdy nie widzimy swojej ręki wiemy jaki ruch ona wykonuje. Niektóre z proprioceptorów powiązane są z kinestezją, dzięki temu jesteśmy w stanie rozróżnić co jest lekkie a co ciężkie. Oprócz tego proprioceptory znaleźć możemy w oczach i uszach. Propriocepcja powiązana jest silnie z układem przedsionkowym mając między innymi wpływ na napięcie mięśniowe.

Układ przedsionkowy – sprawia, że mamy poczucie działania siły grawitacji. Współpracuje z naszymi oczami i mięśniami dołączając równowagę i ruch. Informuje nas w którym kierunku zmierzamy i jak szybko się poruszamy. Mówi nam także o tym czy pozostajemy w bezruchu lub ruchu i czy przedmioty się poruszają względem naszego ciała.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka - to wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne działania mające na celu pobudzenie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia pierwszych sygnałów nieprawidłowego funkcjonowania do podjęcia nauki w szkole podstawowej (0-6 lat). Wczesna interwencja oznacza wszystkie realne poczynania, których celem jest stymulacja małego dziecka, w zakresie kompensacji braków rozwojowych.

Zaburzenia interakcji sensorycznej – zaburzona umiejętność wykorzystania otrzymanych przez zmysły informacji w celu płynnego, codziennego funkcjonowania.

Zaburzenia orientacji przestrzennej – brak orientacji w prawej i lewej stronie ciała oraz w kierunkach w przestrzeni. Związane są z nimi trudności w rysowaniu (niewłaściwe proporcje i rozplanowanie rysunku), czytaniu (przestawianie liter i części wyrazów, przeskakiwanie linijek), w pisaniu (rozplanowanie kartki, mylenie liter i cyfr o podobnych kształtach, pisanie od prawej do lewej strony).

Zaburzenia percepcji słuchowej – Przejawiają się jako:

- zaburzenia słuchu fonemowego: sprawiają one, że dziecko ma trudności z odróżnianiem głosek podobnych fonetycznie, odróżnianiu od siebie wyrazów i ich poprawnym zapisywaniu,

- zaburzenia umiejętności fonologicznych: sprawiają, że dziecko przestawia i opuszcza litery, końcówki wyrazów, ma wolne tempo pisania i duże nasilenie błędów podczas pisania ze słuchu,
- zaburzenia umiejętności morfologiczno-syntaktycznych: sprawiają, że dziecko ma trudności w wypowiedzaniu się na piśmie, mają słabą ekspresję słowną, mogą popełniać błędy gramatyczne.

Zaburzenia percepcji wzrokowej – to zaburzenia analizy i syntezy wzrokowej, zaburzenia postrzegania i różnicowania kształtów, rejestracji położenia przestrzennego elementów. Dzieci mają trudności w rozpoznawaniu i nazywaniu przedmiotów na ilustracjach, w rozumieniu treści przedstawionych graficznie, opisują ilustrację w sposób ubogi, rozpoznają małą liczbę szczegółów, wykonane przez nie rysunki są ubogie i prymitywne. Mają duże trudności w przepisywaniu tekstu ze wzoru i pisaniu z pamięci. Mylą litery podobne pod względem kształtu, mają trudności w zapamiętywaniu kształtu liter, tempo pisania jest wolne i często obok siebie występują te same wyrazy zapisane błędnie i poprawnie.